

TALOUSARVIOALOITE 64/2011 vp

Määrärahan osoittaminen hätäkeskuslaitoksen hajauttamisen suunnitteluun

Eduskunnalle

Suomessa hätäkeskukset ovat olleet vuosien 2001—2005 aikana toteutetusta hätäkeskusuudistuksesta asti keskitetty 15 valtiolliseen hätäkeskukseen. Hätäkeskusten päivystäjillä ei ole paikallistuntemusta, mikä on aiheuttanut paljonkin ongelmia ja jopa vaarantanut ihmishenkiä. Viime kaudella tehty päätös keskittää hätäkeskukset vielä suuremmiksi yksiköiksi oli suuri virhe, jota ei pidä missään nimessä toteuttaa. Hätäkeskusuudistus on kokonaisuudessaan sujunut varsin takkuisesti. Alueellisten hätäkeskusten ongelmana on muun muassa ollut se, ettei paikallistuntemus ole aina riittänyt tehtävien hoitamiseen. Hätäkeskuksilla on ollut myös vaikeuksia saada uutta, vakituista henkilökuntaa työn raskauden vuoksi. Osittain työn raskaus johtuu siitä, että paikallistuntemuksen puute vaikeuttaa hätäkeskuspäivystäjien työtä.

Uudessa kuuden hätäkeskusalueen mallissa Uusimaa muodostaa yhden hätäkeskusalueen, ja muu Suomi jaetaan väestömäärältään samansuuruisiin viiteen hätäkeskusalueeseen. Edellisen sisäasiainministeri Holmlundin mukaan uudistuksen tavoitteena on valtion tuottavuusohjelman tavoitteiden toteuttaminen ja palvelun parantaminen. Muutokseen kuitenkin liittyy suuria riskejä alkaen henkilöstön saatavuudesta, nykyisen henkilöstön valmiudesta siirtyä paikkakunnalta toiselle ja paikallistuntemuksen heikkenemisestä entisestään.

Jo aiemmin ja erityisesti nyt uuden hätäkeskusuudistuksen myötä kansalaisilta on tullut runsaasti suoraa palautetta hätäkeskusten palvelun

puutteista sekä kuvauksia erilaisista tapauksista, jotka ovat päättyneet huonosti tai joissa on ollut kaikki edellytykset päättyä huonosti hätäkeskusten toiminnan heikkouden takia. Erilaisilla keskustelupalstoilla ja gallupeissa hätäkeskusuudistus on saanut täydellisen tyrmäyksen. Mielipidekyselyissä on vaadittu koko hätäkeskuslaitoksen keskittämisen purkamista.

Hätäkeskustoiminnan tavoitteena on turvata ihmisten terveys ja henki sekä omaisuuden turva. Hätäkeskustoimintaa varten perustettiin vuoden 2001 alussa sisäasiainministeriön alainen hätäkeskuslaitos. Sitä johdetaan yhdessä sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kesken. Suomessa toteutettiin valtakunnallinen hätäkeskusuudistus vuosina 2001—2005. Hätäkeskuslaitoksen internetsivujen mukaan: "Uudistuksen avulla pyritään luomaan Suomeen tehokas, luotettava sekä avun tarvitsijoita että yhteistyöviranomaisia tasapuolisesti palveleva hätäkeskusjärjestelmä ja näin parantaa turvallisuustasoa entisestään. Hätätilanteessa avunpyyntöjä koskevat ilmoitukset on voitava käsitellä asiantuntevasti ja tehokkaasti sekä ilmoitusten edellyttämät pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen toimenpiteet käynnistää niiden edellyttämällä kiireellisyydellä tasapuolisesti koko maassa vuorokauden ajasta riippumatta." Monin paikoin näin ei ole kuitenkaan käynyt. Erityisesti alueellinen tasavertaisuus ja samantasoinen palvelun periaate eri puolilla Suomea ei ole toteutunut.

Valtion alueellistamispolitiikka on ollut paikoin epäjohtamuksesta. Toisaalta Helsingistä on kalliilla rahalla ja väkisin siirretty virastoja maakuntiin vain muutamien kymmenien työpaikkojen tähden. Samalla on vaarannettu virastojen toiminta, koska Helsingissä olleista työntekijöistä kaikki eivät ole halunneet siirtyä viraston uudelle sijoituspaikkakunnalle ja toisaalta sen ympäristössä ei aina ole ollut saatavilla tarvittavia osaajia. Uuden rakentaminen ja usein vuosikautia jatkuva päällekkäisten toimintojen ylläpitäminen aiheuttavat myös ylimääräisiä kustannuksia. Ja toisaalta samanaikaisesti maakunnissa on lakkautettu useiden kansalaisille tärkeiden palveluiden toimipisteitä ja keskitetty ne yhä suurempiin yksiköihin isoihin maakuntakeskuksiin. Näin on käynyt muun muassa poliisin, käräjäoikeuksien, Kelan ja Verohallinnon osalta. Toimintojen keskittäminen on vienyt palvelut yhä kauemmas valtaosalta kansalaisia, erityisesti harvaan asutulla maaseudulla asuville. Kaikki tämä vaarantaa kansalaisten tasavertaisen kohtelun. Näin on käynyt myös hätäkeskuspalveluiden osalta.

Oikeuskansleri Jaakko Jonkka on pyytänyt ministeriöiltä selvitystä hätäkeskusten toimintakyvystä. Oikeuskanslerin pyyntö koski erilaisia tapauksia, joissa muun muassa ambulanssin tulo on viivästynyt. Jonkalle eivät riittäneet selitykset vain näistä yksittäistapauksista, vaan hän halusi selvittää myös taustalla olevat perusongelmat.

Oikeuskanslerin selvityspyyntöjen lisäksi hätäkeskusselonteon käsittelyn yhteydessä eduskunta otti tiukan kannan siihen, että hätäkeskusten ongelmat on ehdottomasti ratkaistava kansalaisten turvallisuuden takaamiseksi. Eduskunnassa käsitellyn hätäkeskusselonteon mukaan keskeiset ongelmat liittyvät erityisesti henkilöstön riittävyteen ja saatavuuteen, tietojärjestelmän viivästymiseen ja puutteisiin, yhtenäisten toimintamenetelmien vakiintumattomuuteen sekä määrärahojen tasoon. Erityisesti maaseudun ja muuten harvaan asuttujen alueiden hälytyspalvelut ovat selkeästi heikentyneet ja vaarantavat siten jo turvallisuuden ja avun saamisen kohtuullisessa ajassa. Koko pelastusjärjestelmämme on pystyt-

tävä palvelemaan kansalaisia paikasta ja ajasta riippumatta koko maassa.

Sisäasiainministeriön asettamaa hätäkeskus uudistusta käsitellyttä työryhmää johtaneen valtiosihteeri Antti Pelttarin mukaan uudistus pitää sisällään myös työtapojen yhtenäistämistä ja tietojärjestelmien uudistamista. Nämä ovat sinänsä kannatettavia kehityskohteita, mutta ne eivät yksinään riitä poistamaan paikallistuntemuksen puutetta ja osaavan henkilöstön saatavuutta. Keskeisin ongelma nykyisten hätäkeskusten toiminnassa on ollut keskittämisen myötä tullut paikallistuntemuksen puute ja siitä seuranneet lukuisat virheet avun toimittamisessa perille, asiantuntevan ja ammattitaitoisen henkilöstön saaminen keskitettyihin yksiköihin sekä hätäkeskuslaitoksen johtamisjärjestelmän puutteellisuus.

Koko hätäkeskusten jo nyt tehty keskittäminen tulisi vahvasti kyseenalaistaa ja selvittää mahdollisuudet paluuseen kohti pienempiä ja paikallisempia hätäkeskuksia. Tietojärjestelmien kehittämisellä, hankintojen keskittämisellä ja muulla toimintatapojen kehittämisellä voitaisiin saavuttaa vähintään yhtä merkittäviä säästöjä kuin hätäkeskusten keskittämiselläkin. Samalla voitaisiin turvata hyvän paikallistuntemuksen avulla kansalaisille hyvät ja turvalliset hätäkeskuspalvelut. Paikalliset hätäkeskukset voivat toimia muiden viranomaisten kanssa samoissa tiloissa, kuten poliisin, palolaitosten ja terveydenhuoltolaitosten yhteydessä. Näin voidaan säästää myös kiinteistökustannuksissa.

Eräänä keskeisenä perusteluna keskittämisen jatkamiselle on ollut henkilöstön saamisen turvaaminen. Täysin selvittämättä on se, miten kyettäisiin hyödyntämään jo lähellä eläkeikää olevien poliisien, palomiesten ja sairaanhoitajien ammattitaitoa hätäkeskustoiminnassa. He eivät välttämättä kykene enää toimimaan kenttätyössä, mutta hätäkeskustyöhön heillä olisi rautainen ammattitaito ja kokemus. Hätäkeskusuudistusten yhteydessä on luvattu turvata ihmisten terveys, henki ja omaisuuden turva, mutta nämä lupaukset ovat jo osittain jääneet toteutumatta jo tehtyjen hätäkeskusten keskittämisten vuoksi. Uuden hätäkeskusuudistuksen toteuttaminen tulee

entisestään lisäämään riskejä ihmisten turvallisuuden kannalta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta lisää valtion vuoden 2012 talousarvioon momentin 26.30.02 perusteluihin maininnan, että momentin

määrärahasta saa käyttää 500 000 euroa hätäkeskuslaitoksen hajauttamismahdollisuuksien selvittämiseen ja hajautetumman hätäkeskuslaitoksen toiminnan tehostamismahdollisuuksien löytämiseen.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2011

Pertti Hemmilä /kok